

Dosarul nr. 2ra-1217/23
2-22061172-01-2ra-29082023

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud.: M. Muruianu)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud.: N. Budăi, Iu. Cotruță, I. Țurcan)

DECIZIE

23 iulie 2024

mun. Chișinău

Curtea Supremă de Justiție

Completul de judecată, în componența:

Președinte, judecător

Judecători

Stela Procopciuc

Lilia Roic-Botezatu

Oxana Parfeni

examinând recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Evghenia Eșchileva și Ivan Ivanov împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil și repararea prejudiciului moral,

împotriva deciziei din 13 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respins apelul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și menținută hotărârea din 18 iulie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, prin care a fost admisă parțial acțiunea,

c o n s t a t ă :

La 29 aprilie 2022, Evghenia Eșchileva a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil și repararea prejudiciului moral (f. d. 2-5).

În motivarea cererii de chemare în judecată, a indicat că prin hotărârea din 19 mai 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, a fost respinsă acțiunea depusă de Ivan Ivanov și Evghenia Eșchileva împotriva Serviciului Vamal al Republicii Moldova și Biroului Vamal Centru, persoană terță Veronica Murguleț, cu privire la anularea chitanței și a ordinului de plată, obligarea furnizării informației, restituirea diferenței sumei achitate, recalcularea sumei pentru vămuire, obligarea restituirii sumei, repararea prejudiciului material și moral (dosarul nr. 12-3-58373-25082017), iar la momentul înaintării prezentei acțiuni, cauza civilă nominalizată se află spre examinare la Curtea de Apel Chișinău (dosarul nr. 2-17190770-02-3a-22092021).

A menționat că durata examinării cauzei vizate de contencios administrativ este incompatibilă cu cerința termenelor de judecare a cauzelor civile, prevăzută la art. 192 alin.(2) din Codul de procedură civilă, care stipulează că cauzele privind

contestarea hotărârilor autorităților publice se judecă de urgență și în mod prioritar, invocând și jurisprudența de referință degajată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

În opinia reclamantei, termenul de examinare a cauzei de contencios administrativ nu este unul rezonabil, demonstrând un caracter excesiv, deoarece cauza menționată se află în examinare mai mult de 4 ani și 8 luni, în condițiile în care nu este una complexă, nu a fost suspendată, iar vina în tergiversarea examinării cauzei nu-i aparține reclamantei, deoarece aceasta nu a solicitat strămutarea cauzei la o altă instanță și nici nu a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate.

A notat că toate circumstanțele date denotă că autoritățile competente nu au reacționat adecvat întru respectarea termenului rezonabil la examinarea cauzei civile, dând dovadă de un comportament inadecvat și cu rea-credință.

Reclamanta a subliniat că este pensionară, având vârsta de 62 de ani și că nevoită să se adreseze instanțelor de judecată pentru a-și căuta dreptatea.

Totodată, a accentuat că i-a fost cauzat un anumit nivel de stres și frustrare, din cauza duratei excesive de examinare a cauzei civile la acțiunea în contencios administrativ, prin care i-a fost cauzat un prejudiciu moral, pe care îl estimează la suma de 100 000 de lei.

În drept, reclamanta Evghenia Eșchileva și-a întemeiat pretențiile în baza prevederilor art. 2 alin. (1) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești.

Reclamanta Evghenia Eșchileva a solicitat: 1) constatarea încălcării dreptului la examinarea în termen rezonabil a cauzei de contencios administrativ, nr. 3-2274/19, intentate la cererea de chemare în judecată depusă de Ivan Ivanov și Evghenia Eșchileva împotriva Serviciului Vamal al Republicii Moldova și Biroului Vamal Centru, persoană terță Veronica Murguleț, cu privire la anularea chitanței și a ordinului de plată, obligarea furnizării informației, restituirea diferenței sumei achitate, recalcularea sumei pentru vămuire, obligarea restituirii sumei, repararea prejudiciului material și moral; 2) repararea din contul bugetului de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, în beneficiul său, a sumei de 100 000 de lei, cu titlu de prejudiciu moral, cauzat prin încălcarea dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil.

La 17 iunie 2022, Evghenia Eșchileva și Ivan Ivanov au depus cerere de chemare în judecată concretizată, prin care au solicitat majorarea cercului de participanți la proces (f. d. 21-22 verso).

Prin încheierea din 14 iulie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, s-a atras în proces, în calitate de coreclamant, Ivan Ivanov.

Prin hotărârea din 18 iulie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, a fost admisă parțial acțiunea.

S-a constatat încălcarea dreptului Evgheniei Eșchileva și lui Ivan Ivanov la judecarea în termen rezonabil a acțiunii depuse la 18 august 2017, de către Evghenia Eșchileva și Ivan Ivanov împotriva Serviciului Vamal al Republicii Moldova și Biroului Vamal Centru, persoană terță Veronica Murguleț, cu privire la contestarea actului administrativ și obligarea furnizării informației.

S-a încasat în beneficiul Evgheniei Eșchileva de la bugetul de stat al Republicii Moldova prejudiciul moral, în sumă de 20 000 de lei.

S-a încasat în beneficiul lui Ivan Ivanov de la bugetul de stat al Republicii Moldova prejudiciul moral, în sumă de 20 000 de lei.

În rest, cerințele au fost respinse, ca fiind neîntemeiate (f. d. 78, 82-93).

La 02 august 2022, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a declarat apel nemotivat împotriva hotărârii din 18 iulie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru (f. d. 96), iar la 26 octombrie 2022, a fost prezentat apelul motivat, prin care a solicitat admiterea acestuia, casarea hotărârii primei instanțe, în partea admiterii parțiale a cererii de chemare în judecată, cu emiterea, în această parte, a unei hotărâri de respingere a acțiunii, ca fiind neîntemeiată (f. d. 102-109)

Prin decizia din 13 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și menținută hotărârea din 18 iulie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru (f. d. 141, 142-152).

La 18 august 2023, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a declarat recurs împotriva deciziei din 13 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, în partea pretențiilor admise, cu emiterea, în această parte, a unei noi hotărâri în de respingere a acțiunii, ca fiind neîntemeiată (f. d. 156-163).

În motivarea recursului, a indicat că instanța de apel a interpretat în mod eronat legea și a aplicat eronat normele de drept material, precum și a apreciat în mod arbitrar probele administrate pe marginea dosarului.

Totodată, a menționat că, în perioada aflării dosarului pe rol, intimatul niciodată nu a înaintat cereri de accelerare a procedurii de examinare a cauzei și nu a invocat pericolul de încălcare a termenului rezonabil, fapt din care rezultă că intimatul în mod direct și tacit a aprobat și a acceptat toate acțiunile întreprinse de către instanța judecătorească.

A relevat că litigiul, în care se pretinde încălcarea dreptului la examinare în termen rezonabil, nu se încadrează în categoria de cauze care urmează a fi examinate cu prioritate în sensul prevederilor art. 192 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

A notat că respectarea întocmai a procedurii din partea instanțelor de judecată naționale, cu asigurarea respectării drepturilor participanților la proces, nu poate fi privită drept tergiversare a examinării cauzei.

În opinia recurentului, instanța de apel a interpretat eronat normele Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011, în situația în care prevederile actului normativ vizat nu acordă în mod automat dreptul la repararea prejudiciului moral, în lipsa dovezilor că persoana a suferit un prejudiciu în urma încălcării dreptului garantat de lege.

La 04 octombrie 2023, Evghenia Eșchileva și Ivan Ivanov au depus referință la recursul formulat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva deciziei din 13 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău, prin care au solicitat declararea inadmisibilității acestuia (f. d. 170-172).

În conformitate cu prevederile art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Dispozitivul deciziei Curții de Apel Chișinău a fost pronunțat public la 13 iunie 2023 (f. d. 141).

Conform extrasului din poșta electronică, decizia motivată din 13 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău a fost notificată recurentului, Ministerul Justiției al Republicii Moldova, în mod electronic, la 11 iulie 2023 (f. d. 153).

Astfel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție notează că, în speță, calea de atac în ordine de recurs a fost demarată în interiorul termenului legal, întrucât cererea de recurs a fost depusă la 18 august 2023 (f. d. 156).

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră oportun de a învedera că, prin Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, în vigoare 18 august 2023, cu excepția art. IV, V pct. 1-9 și 11-16 și art. VII – 01 septembrie 2023, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 318-321 art. 570 din 18 august 2023, au fost introduse modificări în Codul de procedură civilă, inclusiv la capitolul XXXVIII – Recursul, secțiunea a 2-a, recursul împotriva actelor de dispoziție ale curților de apel.

Conform art. XI alin. (3) din Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursurilor.

În această consecvență, se deduce că admisibilitatea recursului depus de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva deciziei din 13 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău, va fi examinată în baza temeiurilor stipulate în redacția art. 432 din Codul de procedură civilă, în vigoare până la 01 septembrie 2023.

În conformitate cu art. 432 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă (în vigoare până la 01 septembrie 2023), părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

Se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească:

- a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată;
- b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată;
- b¹) a aplicat o lege care a fost declarată neconstituțională;
- c) a interpretat în mod eronat legea;
- d) a aplicat în mod eronat analogia legii sau analogia dreptului.

În conformitate cu art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă (în vigoare până la 01 septembrie 2023), săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Examinând admisibilitatea recursului, fără prezența participanților la proces, în acord cu procedura specificată la art. 440 din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul declarat de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova, este admisibil.

În conformitate cu art. 440 alin. (3) din Codul de procedură civilă (în redacția Legii nr. 246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative, în vigoare de la 01 septembrie 2023), dacă este considerat admisibil, completul examinează recursul în fond.

Studiind materialele dosarului, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul urmează a fi admis, cu casarea deciziei instanței de apel și remiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din considerentele ce urmează.

Potrivit art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă (în redacția Legii nr. 246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative, în vigoare de la 01 septembrie 2023), instanța, după de judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

După cum rezultă din materialele cauzei, Evghenia Eșchileva, înaintând acțiunea împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, a solicitat constatarea încălcării dreptului la examinarea în termen rezonabil a cauzei de contencios administrativ, nr. 3-2274/19, intentate la cererea de chemare în judecată depusă de Ivan Ivanov și Evghenia Eșchileva împotriva Serviciului Vamal al Republicii Moldova și Biroului Vamal Centru, persoană terță Veronica Murguleț, cu privire la anularea chitanței și a ordinului de plată, obligarea furnizării informației, restituirea diferenței sumei achitate, recalcularea sumei pentru vămuire, obligarea restituirii sumei, repararea prejudiciului material și moral; 2) repararea din contul bugetului de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, în beneficiul său, a sumei de 100 000 de lei, cu titlu de prejudiciu moral, cauzat prin încălcarea dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil (f. d. 2-5).

Ulterior, la 17 iunie 2022, Evghenia Eșchileva și Ivan Ivanov au depus cerere de chemare în judecată concretizată, prin care au solicitat majorarea cercului de participanți la proces (f. d. 21-22 verso).

Fiind învestită cu judecarea cauzei, prima instanță a admis parțial acțiunea, a constatat încălcarea dreptului Evgheniei Eșchileva și lui Ivan Ivanov la judecarea în termen rezonabil a acțiunii depuse la 18 august 2017, de către Evghenia Eșchileva și Ivan Ivanov împotriva Serviciului Vamal al Republicii Moldova și Biroului Vamal Centru, persoană terță Veronica Murguleț, cu privire la contestarea actului administrativ și obligarea furnizării informației, a încasat în beneficiul Evgheniei Eșchileva de la bugetul de stat al Republicii Moldova prejudiciul moral, în sumă de 20 000 de lei, a încasat în beneficiul lui Ivan Ivanov de la bugetul de stat al Republicii Moldova prejudiciul moral, în sumă de 20 000 de lei, iar în rest, cerințele au fost respinse, ca fiind neîntemeiate (f. d. 78, 82-93).

Judecând apelul declarat de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova, instanța de apel a respins apelul și a menținut hotărârea primei instanțe (f. d. 141, 142-152).

În conformitate cu art. 373 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță. În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea

primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanță de apel de către participanții la proces.

La fel, alin. (5) al normei enunțate expres prevede că instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Ținând cont de limitele judecării apelului consfințite în norma enunțată și din specificul obiectului acțiunii în cauză, se va remarca că în scopul stabilirii temeiniciei sau netemeiniciei hotărârii contestate, instanța de apel avea obligația de a pătrunde în esența criticilor aduse de către apelantul Ministerul Justiției al Republicii Moldova, în dezacordul cu hotărârea primei instanțe și de a se expune pe marginea tuturor motivelor invocate de acesta.

Astfel, Completul de judecată constată că, la adoptarea soluției sale, instanța de apel a reținut că perioada de referință pentru aprecierea termenului rezonabil de judecare a cauzei este intervalul de timp: 18 august 2017 (data depunerii cererii de chemare în judecată) – 17 iulie 2020 (data pronunțării hotărârii) și până la momentul de față, deoarece cauza nu a fost tranșată irevocabil, litigiul fiind pendinte.

Prin urmare, instanța de apel a relevat că, în condițiile în care o tergiversare a examinării cauzei a avut loc, se constată dreptul încălcat al reclamantilor, ceea ce condiționează aplicabilitate Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011.

La fel, instanța de apel a reținut și faptul că, potrivit prevederilor art. 19 alin. (1) din Codul civil, persoana lezată într-un drept al ei poate cere repararea integrală a prejudiciului cauzat astfel, respectiv, odată fiind constatată încălcarea dreptului reclamantilor Evghenia Eșchileva și Ivan Ivanov la examinarea cauzei în termen rezonabil, aceștia dispun de dreptul la repararea prejudiciului moral.

Analizând materialele dosarului în raport cu normele juridice ce guvernează raportul juridic litigios, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia că instanța de apel în mod neîntemeiat a decis asupra admiterii parțiale a acțiunii depuse de Evghenia Eșchileva și Ivan Ivanov, evitând să dea apreciere unor aspecte care au importanță esențială pentru judecarea obiectivă a cauzei.

În conformitate cu prevederile art. 2 alin. (1), (2) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, orice persoană fizică sau juridică ce consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești poate adresa în instanță de judecată o cerere de chemare în judecată privind constatarea unei astfel de încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare, în condițiile stabilite de prezenta lege și de legislația procesuală civilă. Repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea de reparare a prejudiciului.

Potrivit dispozițiilor art. 2 alin. (6) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, mărimea reparației prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la

judicarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se stabilește de instanța de judecată în fiecare caz în parte, în funcție de circumstanțele cauzei în cadrul căreia a fost comisă încălcarea, precum și de pretențiile invocate de reclamant, de complexitatea cauzei, de comportamentul reclamantului, de conduita organului de urmărire penală, a instanței de judecată și a autorităților relevante, de durata încălcării și de importanța procesului pentru reclamant.

Totodată, potrivit art. 4 alin. (1) din același act normativ, sarcina probațiunii lipsei de încălcare a dreptului la judicarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești și a lipsei suportării unui prejudiciu moral îi revine Ministerului Justiției, iar sarcina de a dovedi suportarea prejudiciului material cauzat prin această încălcare și suportarea costurilor și cheltuielilor de judecată îi revine reclamantului.

De altfel, în sensul art. 6 § 1 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, orice persoană are dreptul de a-i fi examinată cauza în mod echitabil, public și într-un termen rezonabil, de către un tribunal independent și imparțial, stabilit prin lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa.

Respectiv, cerința ca examinarea cauzei să se facă într-un termen rezonabil, trebuie raportată la fiecare caz în parte, luând în considerare durata procedurii, natura pretențiilor, complexitatea procesului, comportamentul autorităților competente și al părților, dificultatea dezbaterilor, aglomerarea rolului instanței precum și exercitarea căilor de atac.

Perioada de judecare care urmează a fi luată în considerare.

Din actele și lucrările dosarului, precum și din raportul întocmit de către Curtea de Apel Chișinău și prezentat Ministerului Justiției al Republicii Moldova, se constată cu certitudine că la 18 august 2017, acțiunea, în baza căreia reclamanții invocă încălcarea termenului rezonabil de examinare, a fost depusă de către Ivan Ivanov împotriva Serviciului Vamal al Republicii Moldova, Biroului Vamal Centru, persoană terță Veronica Murguleț, cu privire la contestarea actului administrativ și obligarea furnizării informației. Conform hotărârii motivate din 19 mai 2021 a Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani, emise pe marginea cauzei nominalizate, la 12 iunie 2018, reclamantul Ivanov Ivan a depus o cerere de concretizare a cererii de chemare în judecată prin care s-a majorat numărul reclamanților, fiind introdusă în proces Evghenia Eșchileva.

Inițial, acțiunea a fost depusă de către Ivan Ivanov, la 18 august 2017 în Judecătoria Chișinău, sediul Centru, cauza fiind repartizată judecătorului Taisia Prutean. Astfel, în cadrul examinării cauzei în instanța de fond, judecător raportor Taisia Prutean, au fost numite 3 ședințe de judecată, dintre care 2 au fost amânate în legătură cu aflarea judecătorului în concediu medical.

Prin încheierea vicepreședintelui Judecătoria Chișinău din 09 februarie 2018, s-a dispus redistribuirea cauzei unui alt judecător.

La 19 februarie 2018, cauza a fost repartizată judecătorului Ana Cucerescu.

Ședința din 27 aprilie 2018 a fost amânată la cererea pârâtului Serviciul Vamal, care a depus cerere de amânare.

Ulterior, ședința din 12 iunie 2018 a fost amânată atât la cererea pârâtului, cât și a reclamantului Ivan Ivanov.

Ședința din 05 septembrie 2018 nu a avut loc, în legătură cu faptul că judecătorul Ana Cucerescu a fost antrenată într-un alt proces, la Judecătoria Bălți.

La ședința din 06 septembrie 2018, s-a acordat reclamanților termen de 5 zile pentru a prezenta acțiunea în limba de stat, iar prin încheierea din 15 noiembrie 2018, instanța a dispus restituirea cererii de chemare în judecată concretizată depusă de reclamanții Ivan Ivanov și Evghenia Eșchileva.

Dat fiind faptul că reclamanții au contestat cu recurs încheierea din 15 noiembrie 2018, ședințele judiciare din 30 noiembrie 2018 și 23 ianuarie 2019 au fost amânate, în legătură cu faptul că dosarul se afla la Curtea de Apel Chișinău pentru examinare în ordine de recurs, iar perioada totală în care litigiul s-a aflat pe rolul Curții de Apel Chișinău este 12 decembrie 2018 – 31 ianuarie 2019.

Ulterior examinării recursului și parvenirii dosarului în instanța de fond, a fost numită ședința pentru data de 20 februarie 2019, însă ședința a fost amânată în legătură cu lipsa translatorului, fiind numită o altă ședință pentru data de 21 martie 2019.

La ședința din 21 martie 2019, reclamanta Evghenia Eșchileva a depus cerere de strămutare a cauzei, în legătură cu intrarea în vigoare, de la 01 aprilie 2019 a Codului administrativ, fiind anunțată întrerupere până la 04 aprilie 2019, pentru soluționarea cererii de strămutare.

Prin încheierea din 23 aprilie 2019, cauza a fost expediată în adresa Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, după competență.

În cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, cauza a fost repartizată judecătorului Tatiana Avasiloaie.

Pe parcursul examinării cauzei în Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, au fost numite *13 ședințe*, dintre care: *2 ședințe* au fost amânate în legătură cu lipsa translatorului, *o ședință* a fost amânată la solicitarea reprezentantului reclamantei Evghenia Eșchileva, *2 ședințe* au fost amânate în legătură cu aflarea judecătorului în concediu medical și concediu din cont propriu, *3 ședințe* au fost amânate în legătură cu situația epidemiologică din țară și instituirea unui regim special de muncă, *2 ședințe* au fost amânate în legătură cu prezentarea referinței și necesitatea de a face cunoștință cu referința de către părți.

Ultimele *2 ședințe*, și anume cele din 12 mai 2021 și 19 mai 2021, au avut loc, cauza fiind examinată și emisă hotărârea, în baza căreia acțiunea lui Ivan Ivanov depusă împotriva Serviciului Vamal al Republicii Moldova cu privire la contestarea actului administrativ, a fost respinsă.

Nefiind de acord cu hotărârea dată, reclamanții au contestat-o cu apel la Curtea de Apel Chișinău, iar în momentul întocmirii raportului pe marginea speței de bază, cauza se afla în procedura Curții de Apel Chișinău din 22 septembrie 2021.

Din 22 septembrie 2021, până la momentul întocmirii raportului nominalizat, au fost numite *4 ședințe* de judecată.

La ședința din 25 ianuarie 2022, apelanta Eșchileva Evghenia a înaintat cerere de recuzare completului, care a fost respinsă prin încheierea din 03 februarie 2022 a Curții de Apel Chișinău.

Noua ședință de judecată a fost numită pentru data de 15 martie 2022, care însă nu a avut loc, în legătură cu declararea stării de urgență, examinarea cauzei fiind amânată pentru data de 26 aprilie 2022.

Ședința din 26 aprilie 2022 a fost amânată în legătură cu aflarea judecătorului în concediu medical.

La ședința din 17 mai 2022, Biroul Vamal a prezentat unele înscrisuri, iar apelanta Eșchileva Evghenia a solicitat termen pentru a face cunoștință cu ele, fiind numită o nouă ședință de judecată pentru 05 iulie 2022.

Raportând perioadele relevante cuprinse în raportul menționat la procedura de efectuare a controlului judiciar de către instanța de recurs, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că instanța de apel, în motivarea soluției sale, s-a limitat doar la identificarea perioadei de referință pentru aprecierea termenului rezonabil de judecare a cauzei (perioada cuprinsă între 18 august 2017, data depunerii acțiunii în litigiul de bază și 29 aprilie 2022, data depunerii prezentei acțiuni), fără însă a efectua o analiză minuțioasă și multiaspectuală, prin raportarea perioadei de referință la criteriile de apreciere a termenului rezonabil, consacrate la art. 2 alin. (6) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011.

Or, caracterul rezonabil al duratei procesului trebuie evaluat în lumina circumstanțelor cauzei, în special a criteriilor de apreciere a termenului rezonabil de judecare a cauzei, și anume: complexitatea cauzei, comportamentul părților, precum și miza (interesul) pentru reclamant (a se vedea, *Frydlender v. France* [GC], nr. 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII; *Cravcenco v. Moldova*, nr. 13012/12, 15 ianuarie 2008).

Potrivit jurisprudenței constante a Curții Europene a Drepturilor Omului, în ceea ce privește durata permisă în temeiul articolului 6 din Convenție, aceasta din urmă depinde în primul rând de numărul de instanțe de judecată implicate. De regulă, mai mult control va fi acordat cazurilor care durează mai mult de trei ani la o singură instanță (*Guincho v. Portugalia*, §§ 29-41), mai mult de cinci ani la două instanțe și mai mult de șase ani la trei niveluri de jurisdicție.

Cu toate acestea, Completul de judecată relevă că, deși durata totală a procedurilor judiciare constituie un element important în stabilirea și aprecierea gradului de respectare a examinării cauzei în cadrul unui termen rezonabil, acest factor nu este unul determinant, ci urmează a fi coroborat cu alte circumstanțe care au influențat judecarea litigiului într-un termen mai îndelungat.

În aceeași ordine de idei, instanța de apel a lăsat fără nicio apreciere argumentele apelantului, potrivit căruia nu poate fi calificată drept tergiversare a judecării cauzei în termen rezonabil, dacă ședințele de judecată au fost amânate exclusiv din motive întemeiate, impuse de normele de drept procedural ce reglementează dreptul la apărare, iar termenele ședințelor au fost stabilite rezonabil, în interval reduse de timp, cu respectarea echilibrului între drepturile participanților la proces și procedurile ce se impun.

Cu referire la comportamentul părților, instanța de recurs relevă că conduita participanților la proces constituie un fapt obiectiv, care nu poate fi imputat în exclusivitate statului, fiind necesar, în fiecare caz particular, de a fi stabilit dacă termenul rezonabil a fost sau nu depășit (*Hadjikostova v. Bulgaria* (nr. 2), nr. 44987/98, § 40, 22 iulie 2004).

Pe de altă parte, instanța de recurs relevă că, potrivit concluziilor cuprinse în partea motivată a hotărârii din 19 mai 2021 a Judecătorei Chișinău, sediul Rîșcani, emisă în cauza în care se pretinde încălcarea dreptului la examinare în termen rezonabil, Evghenia Eșchileva nu are nicio tangență cu litigiul de contencios administrativ (f. d. 56).

În acest sens, Completul de judecată subliniază importanța clarificarea acestui aspect de către instanța de apel, și anume prin prisma faptului dacă Evghenia Eșchileva este sau nu reclamantul corespunzător în cauza în care se pretinde încălcarea dreptului la examinare în termen rezonabil, precum și care este miza (interesul) reclamantei Evghenia Eșchileva pe marginea procesului de contencios administrativ, pentru ca acesteia să-i poată fi reparat prejudiciul moral cauzat prin încălcarea termenului rezonabil de examinare, în sensul Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011.

Mai mult decât atât, elucidarea circumstanțelor respective se impune în mod imperios și prin faptul că, în lumina jurisprudenței CtEDO, scopul sumelor stabilite cu titlu de satisfacție echitabilă este exclusiv acela de a-i acorda reclamantului o reparațiune pentru prejudiciul pe care acesta l-a suferit, ce constituie o consecință a încălcării constatate (cauza *Selcuk și Asker v. Turcia*, § 106).

În context, Completul de judecată notează că, potrivit art. 118 alin. (3) din Codul de procedură civilă, circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a cauzei sunt determinate definitiv de instanța judecătorească pornind de la pretențiile și obiecțiile părților și ale altor participanți la proces, precum și de la normele de drept material și procedural ce urmează a fi aplicate.

Drept urmare, instanța de recurs remarcă că întru judecarea justă și corectă a litigiului, urmare a identificării în substanță a obiectului litigiului, instanța de apel era obligată să se expună și să dea apreciere tuturor motivelor invocate în apel, fapt ce direct rezultă din prevederile art. 373 alin. (1), (5) din Codul de procedură civilă.

Instanța de recurs statuează că dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, prezumă dreptul la o hotărâre motivată. Motivarea este o parte a hotărârii în care instanța judecătorească în mod obligatoriu își expune concluziile formulate în privința cauzei deferite spre soluționare.

Completul de judecată reamintește că articolul 6 § 1 din Convenție implică, din partea „instanței”, obligația de a efectua o examinare efectivă a motivelor, a argumentelor și a probelor prezentate de către părți (*Perez v. Franța [MC]*, nr. 47287 / 99, § 80, CEDO 2004-I; *Loupas v. Grecia*, nr. 21268/16, § 37, 20 iunie 2019, *Capacchione v. Republica Moldova* din 30 noiembrie 2021, § 19).

De altfel, potrivit jurisprudenței constante a Curții Europene pentru Drepturile Omului, acest articol obligă instanțele să își motiveze deciziile sale. Întinderea obligației de motivare poate varia în funcție de natura deciziei și trebuie analizată în lumina circumstanțelor fiecărei cauze. Fără a necesita un răspuns detaliat la fiecare argument invocat de către un reclamant, această obligație presupune, totuși, că o parte la procedura judiciară poate aștepta un răspuns specific și explicit la acele argumente care sunt decisive pentru rezultatul procedurii în cauză (*Paixão Moreira Sá Fernandes v. Portugalia*, nr. 78108/14, § 71, 25 februarie 2020 și cauzele citate în aceasta, cauza *Caraman v. Republica Moldova* din 16 februarie 2021, § 23).

Față de cele de precedent, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție va admite recursul, va casa decizia instanței de apel și va remite cauza spre rejudecare în instanța de apel, deoarece omisiunile judiciare nu pot fi corectate de instanța de recurs.

La rejudecarea cauzei, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate și, în cele din urmă, să emită o hotărâre întemeiată și legală.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e :

Se admite recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

Se casează decizia din 13 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Evghenia Eșchileva și Ivan Ivanov împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil și repararea prejudiciului moral, cu remiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte, judecător

Stela Procopciuc

Judecători

Lilia Roic-Botezatu

Oxana Parfeni